

Regio Noord – en Zuid-Beveland,

Archief Goese Weeskamer bijna geheel online

Jarenlang wordt er al aan gewerkt door een team van vrijwilligers: het digitaal ontsluiten van de Weeskamerboeken uit de collectie van het Gemeentearchief Goes. Inmiddels staan veertien indexen uit de periode 1566 tot 1796 op de website. Naar verwachting staan er voor het eind van het jaar nog twee of drie op.

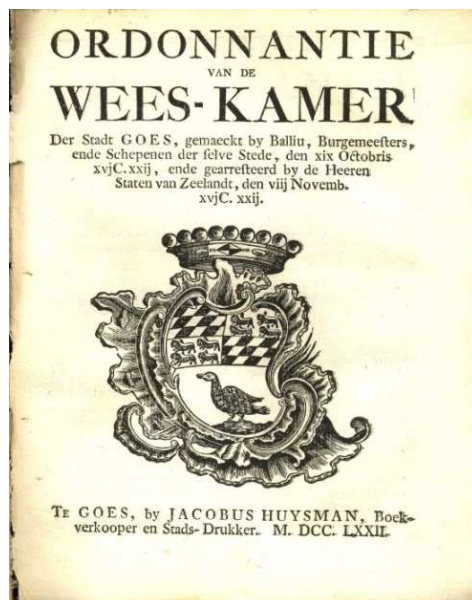
Ook voor stamboomonderzoek

De indexen maken het onderzoek in het Weeskamerarchief een stuk eenvoudiger. Voor stamboomonderzoek bijvoorbeeld. Want natuurlijk is er altijd een kans om een voorouder in de Weeskamerboeken aan te treffen. In de indexen zijn de namen van families van wie goederen moesten worden beheerd, met de namen van voogden, terug te vinden.

Benadeling van wezen

De Weeskamer in Goes heeft bestaan van 1494 tot 1810. In 1494 stelde de stad de eerste *Ordonnantie op de Weeskamer* vast. Goes kreeg in 1485 het privilege om een Weeskamer op te richten. Dit was nodig omdat weeskinderen en ook weduwen vaak enorm benadeeld werden door familieleden bij de afwikkeling van boedels. Het privilege spreekt over “t quade beleyt ende regiment van de voochden, vrunden ende maghen van den weesen”. Het voorrecht werd - naar voorbeeld van Middelburg - verleend door Maximiliaan van Oostenrijk en Filips de Schone. Eerder had men zich al bezorgd getoond over de wezen. In 1462 verleende hertog Filips de Goede al een privilege dat zaken over vredebraak en wezen regelde.

De Weeskamer ging toezicht uitoefenen op het beheer per boedel. Een klein percentage van de geldwaarde van de boedels kwam ten goede aan de weesmeesters.

Weesmeesters

In een vertrek in het stadhuis op de Grote Markt van Goes, oostelijk van de vierschaar, hield de Weeskamer zijn bijeenkomsten. Dit vertrek ging dan ook Weeskamer heten. Tegenwoordig is dit de Secretariskamer. Bekend is dat vanaf 1610 de Weeskamer op zaterdagmorgen vanaf 9.00 uur zitting hield. De Weeskamer was in het begin samengesteld uit leden van het stadsbestuur, de burgemeesters. Later kwamen er speciaal aangestelde weesmeesters. Vanaf 1622 bestond de weeskamer uit vier weesmeesters. Aanvankelijk werden de weesmeesters aangesteld op 17 maart (Sint

Geertruidsdag). Later vond hun benoeming plaats op de dag dat in Goes de wet werd verzet: 24 juni (Sint Jansdag).

De weesmeesters legden een plechtige eed af bij hun aanstelling. In 1494 luidde die eed:

“Den weesmeesters eedt

Dit zweert ghij, weesmeester ter Goes te wezen alle weduwen ende weessen te helpen ende te beschudden naer uuytwijzen d’ordinantie dye daer aff ofte namaels gemaect zal werden ende nyemant ongelijck te doene naer uwer beste wete, alzoe moet u God helpen ende alle zijne heylighen.”

Ook voogden moesten een eed afleggen:

“Der voechden eedt van de weeskinderen

Dit zweert ghij, gherechte voicht van deze weeze ofte weezen te helpen, beschudden ende in allen hueren rechten te staven ende stercken, ende alle huerlyeder goeden gay te slaen ende tot proffite van de zelve weezen te regieren gelijk ende als u zelffs goed zonder des in gebrecke te wezen in eenyger manieren volgende d’ordinantie van de weescamer, ende na uwen beste wete, alzoe moet u Godt helpen ende etc.”

Opheffing van de Weeskamer

De Weeskamer raakte in de loop van de achttiende eeuw veel van haar invloed kwijt. Veel families lieten een zgn. Akte van seclusie opmaken, waarin zij met het betalen van een afkoopsom de Weeskamer buiten spel zetten. Met name de kapitaalkrachtige families gingen hiertoe over. De mogelijkheid hiervoor werd geopend met een besluit van het stadsbestuur van 18 februari 1757.

In theorie sloot de administratie in 1810. Door M. Slabber en J. Pilaar werd op 7 oktober 1811 een inventaris van het archief gemaakt. De archieven moesten worden verzegeld, en vervolgens worden overgebracht naar de nieuwe rechterlijke colleges ter afwikkeling en beëindiging. In de praktijk ging het anders. In 1813, toen bleek dat veel weeskamerarchieven nog steeds op hun oude plaats berustten, werd de administratie weer nieuw leven ingeblazen, zij het dat alleen nog lopende zaken mochten worden afgewikkeld. Bij wet werden in 1852 alle weeskamers opgeheven, en moesten de archieven naar de Algemeene Commissie van liquidatie in Den Haag worden gezonden. Toen deze commissie in 1879 werd opgeheven, werden veel Zeeuwse weeskamerarchieven naar het Rijksarchief te Middelburg verhuisd. Sommige gemeenten kregen hun weeskamerarchieven terug, zoals Goes. Een deel van het archief, dat bij vergissing in Middelburg terecht was gekomen, werd in 1909 ook naar Goes teruggebracht.

Niet voor arme wezen

De Weeskamer was een totaal andere instelling dan het weeshuis. Hierin werden arme weeskinderen opgenomen die geen onderdak hadden en die geen goederen bezaten waar ze bij meerderjarigheid aanspraak op konden maken. In het Weeskamerarchief kom je juist de iets rijkere stand uit Goes tegen, met name in de zestiende en zeventiende eeuw (als de mogelijkheid tot seclusie er nog niet is). Dit maakt de boedelrekeningen en vooral de boedelinventarissen tot belangrijke bronnen, waarin veel over de materiële cultuur uit het verleden is af te lezen.

Van het archief van de Weeskamer zijn delen van de administratie bewaard gebleven vanaf het midden van de zestiende eeuw. Het archief bestaat uit twee soorten stukken: notulenboeken waarin voogden worden benoemd en hun administratie wordt gecontroleerd, en een enorme hoeveelheid boedelrekeningen e.d. De inventaris van dit archief kunt u eveneens op de website bekijken. Het deel van het archief van de Weeskamer dat nog niet digitaal beschikbaar is, kunt u inzien in onze studiezaal.

Bronvermelding en meer informatie over de Goese Weeskamer vindt u op www.gemeentearchiefgoes.nl, onder Archieven/collecties. De studiezaal van het Gemeentearchief Goes is geopend maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.30 uur, 's middags uitsluitend op afspraak.

F.H. de Klerk en W.H. van Meegen, Gemeentearchief Goes